

**ONLAYN REKRUTING JARAYONIDA ODAM SAVDOSI XAVFINI
OSHIRUVCHI OMILLAR VA ULARNING OLDINI OLISHNING
HUQUQIY MEXANIZMLARI**

*Toshkent shahar Yunusobod tumani
Tergov bo'limi axborot texnologiyalari
sohasidagi jinoyatlarni tergov qilish bo'linmasi
tergovchisi **Bozorboyeva Guljavhar Tohirjon qizi***

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy raqamli muhitda onlayn rekruting jarayonlaridan foydalanish bilan bog'liq odam savdosi xavflari ilmiy-nazariy va huquqiy jihatdan tahlil qilinadi. Internet tarmog'i, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va elektron ishga joylashtirish platformalarining keng tarqalishi ish izlovchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratish bilan birga, noqonuniy rekruting va mehnat ekspluatatsiyasi xavfini ham kuchaytirmoqda. Tadqiqotda soxta vakansiyalar, yashirin mehnat shartlari, yolg'on ish beruvchi profillari, noqonuniy vositachilik va shaxsning ijtimoiy-iqtisodiy zaifligidan foydalanish kabi omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, onlayn rekruting jarayonida odam savdosining oldini olish, ish beruvchilarni verifikatsiya qilish, raqamli savodxonlikni oshirish va davlat nazoratini takomillashtirish bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: odam savdosi, onlayn rekruting, raqamli platforma, mehnat ekspluatatsiyasi, soxta vakansiya, mehnat migratsiyasi, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar, noqonuniy vositachilik, raqamli xavfsizlik, profilaktika.

*Следователь подразделения по расследованию
преступлений в сфере информационны
технологий Следственного отдела Управления внутренних*

дел Юнусабадского района города Ташкента

Бозорбоева Гулжавҳар Тоҳиржон қизи

**ФАКТОРЫ, ПОВЫШАЮЩИЕ РИСК ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В
ПРОЦЕССЕ ОНЛАЙН-РЕКРУТИНГА, И ПРАВОВЫЕ
МЕХАНИЗМЫ ИХ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ**

Аннотация

В данной статье с научно-теоретической и правовой точек зрения анализируются риски торговли людьми, связанные с использованием процессов онлайн-рекрутинга в современной цифровой среде. Широкое распространение сети Интернет, социальных сетей, мессенджеров и электронных платформ трудоустройства создает новые возможности для лиц, ищущих работу, но одновременно повышает риски незаконного рекрутинга и трудовой эксплуатации. В исследовании анализируются такие факторы, как фиктивные вакансии, скрытые условия труда, ложные профили работодателей, незаконное посредничество, а также использование социально-экономической уязвимости лиц. Кроме того, предлагаются меры по предупреждению торговли людьми в процессе онлайн-рекрутинга, совершенствованию механизмов верификации работодателей, повышению цифровой грамотности населения и усилению государственного контроля.

Ключевые слова: *торговля людьми, онлайн-рекрутинг, цифровые платформы, трудовая эксплуатация, фиктивные вакансии, трудовая миграция, социальные сети, мессенджеры, незаконное посредничество, цифровая безопасность, профилактика.*

*Investigator of the Unit for Investigation
of Crimes in the Sphere of Information Technologies
Investigation Department of the Yunusabad*

District Department of Internal Affairs
Tashkent City *Bozorboyeva Guljavkhar Tokhirjon qizi*

FACTORS INCREASING THE RISK OF HUMAN TRAFFICKING IN THE ONLINE RECRUITMENT PROCESS AND LEGAL MECHANISMS FOR THEIR PREVENTION

Abstract. This article analyzes the risks of human trafficking associated with the use of online recruitment processes in the modern digital environment from scientific-theoretical and legal perspectives. The widespread use of the Internet, social networks, messaging applications, and electronic employment platforms creates new opportunities for job seekers while simultaneously increasing the risks of illegal recruitment and labor exploitation. The study examines such factors as fraudulent job vacancies, concealed employment conditions, fake employer profiles, illegal mediation, and the exploitation of individuals' socio-economic vulnerabilities. The article also puts forward proposals for preventing human trafficking in the online recruitment process, improving employer verification mechanisms, enhancing digital literacy, and strengthening state oversight.

Keywords: human trafficking, online recruitment, digital platforms, labor exploitation, fraudulent job vacancies, labor migration, social networks, messaging applications, illegal mediation, digital security, prevention.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi mehnat bozorining shakllanishi va ish izlash jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Avvallari ishga joylashish uchun shaxs ish beruvchi yoki vositachi bilan bevosita uchrashishi talab etilgan bo'lsa, hozirgi vaqtda vakansiya izlash, ish beruvchi bilan muloqot qilish va dastlabki kelishuvlarni amalga oshirishning katta qismi internet orqali bajarilmoqda.

Mazkur jarayon ish izlovchilar uchun qulaylik yaratishi bilan birga, jinoyatchilar tomonidan raqamli muhitdan foydalanish imkoniyatini ham kengaytirmoqda. Ayniqsa, xorijda ishlashni istagan, iqtisodiy jihatdan zaif yoki ish tajribasi kam bo'lgan shaxslar turli soxta takliflarning potensial nishoniga aylanishi mumkin.

Odam savdosining zamonaviy shakllarida shaxsni bevosita majburlashdan oldin uni aldash, ishonchiga kirishish yoki iqtisodiy ehtiyojidan foydalanish orqali muayyan vaziyatga jalb qilish muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Shu sababli onlayn rekruting jarayonining xavfsizligini ta'minlash odam savdosining oldini olishning muhim yo'nalishlaridan biridir.

Onlayn rekruting va odam savdosi o'rtasidagi bog'liqlik

Onlayn rekruting deganda ish izlovchilar va ish beruvchilarni internet orqali bog'lash, vakansiyalarni joylashtirish va ishga qabul qilish jarayonining ayrim bosqichlarini raqamli shaklda amalga oshirish tushuniladi.

Qonuniy va shaffof tashkil etilgan onlayn rekruting mehnat bozorining samaradorligini oshirishi mumkin. Biroq ushbu mexanizm ustidan yetarli nazorat bo'lmagan holatlarda undan jinoyat maqsadlarida foydalanish ehtimoli mavjud.

Xususan, jinoyatchilar mavjud kompaniyalarning nomidan foydalanib soxta vakansiyalar joylashtirishi, o'zlarini ish beruvchi yoki rekruting agentligi vakili sifatida tanishtirishi mumkin. Potensial jabrlanuvchi esa taklifni haqiqiy deb qabul qilib, jinoyatchi bilan aloqa o'rnatadi.

Shu nuqtayi nazardan, odam savdosining oldini olishda faqat jinoyat sodir etilgandan keyingi tergov choralari emas, balki ishga qabul qilishning dastlabki bosqichida xavf omillarini aniqlashga ham e'tibor qaratish zarur.

Soxta vakansiyalarning asosiy xususiyatlari

Onlayn platformalarda joylashtiriladigan soxta ish e'lonlari turli ko'rinishda bo'lishi mumkin. Ularning umumiy xususiyati ish izlovchida tez va oson daromad olish imkoniyati haqida tasavvur shakllantirishdan iborat.

Bunday e'lonlarda odatda yuqori ish haqi, tajribasiz ishga qabul qilish, bepul yashash joyi, xorijga chiqish xarajatlarini qoplash yoki qisqa muddatda ishga joylashtirish kabi jozibador shartlar ko'rsatilishi mumkin.

Ayniqsa, ish beruvchi haqida to'liq ma'lumot berilmasligi, rasmiy mehnat shartnomasining mavjud emasligi, ish joyining aniq manzili ko'rsatilmaslgi yoki ish izlovchidan oldindan pul talab qilinishi xavf belgilaridan biri sifatida baholanishi mumkin.

Shu sababli ish izlovchilarni bunday belgilar haqida xabardor qilish odam savdosining dastlabki profilaktikasida muhim ahamiyatga ega.

Onlayn rekruting orqali odam savdosiga jalb qilishda texnologiyaning o'zi emas, balki shaxsning muayyan zaiflik holatidan foydalanish asosiy omillardan biri bo'lishi mumkin.

Ishsizlik, moddiy qiyinchilik, xorijda yuqori daromad olish istagi, mehnat migratsiyasi bo'yicha yetarli huquqiy bilimning mavjud emasligi va raqamli savodxonlikning pastligi bunday xavfni kuchaytirishi mumkin.

Shuningdek, xorijiy davlatda ishlashni rejalashtirayotgan shaxs ish beruvchi yoki vositachining qonuniy maqomini mustaqil tekshirish imkoniyatiga ega bo'lmasa, u yolg'on va'dalarga ishonib qolishi ehtimoli ortadi.

Demak, odam savdosining oldini olish faqat huquqni muhofaza qiluvchi organlarning vazifasi emas. Mehnat migratsiyasi, bandlik, ta'lim va raqamli xavfsizlik sohalaridagi davlat siyosati ham ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Onlayn rekruting sohasida esa ish beruvchi va vositachilarning huquqiy maqomini aniqlash, mehnat shartlarini rasmiylashtirish va ishga joylashtirish jarayonining qonuniyligini nazorat qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, internetdagi shubhali vakansiyalar bo'yicha fuqarolarning murojaatlarini tezkor qabul qilish va tekshirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur.

Raqamli platformalarni verifikatsiya qilish

Onlayn rekruting tizimida xavfsizlikni ta'minlashning samarali usullaridan biri ish beruvchilarni verifikatsiya qilish mexanizmini joriy etishdir.

Platformalarda ish beruvchi haqidagi asosiy ma'lumotlar, tashkilotning huquqiy maqomi va vakansiyaning haqiqiyliги tekshirilishi xavfli e'lonlar tarqalishining oldini olishga yordam beradi.

Shuningdek, foydalanuvchilarga shubhali e'lon haqida xabar berish imkoniyatini yaratish ham muhim. Platforma ma'muriyati tomonidan bunday murojaatlarni ko'rib chiqish va xavfli kontentni o'z vaqtida aniqlash tizimi ishlab chiqilishi lozim.

Xulosa

Onlayn rekruting texnologiyalarining rivojlanishi mehnat bozorining ochiqliги va qulayligini oshirayotgan bo'lsa-da, ushbu muhitdan odam savdosi maqsadlarida foydalanish ehtimoli ham mavjud. Ayniqsa, soxta vakansiyalar, noqonuniy vositachilik, yolg'on ish beruvchi profillari va shaxslarning iqtisodiy yoki ijtimoiy zaifligidan foydalanish zamonaviy xavf omillari sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu sababli odam savdosining oldini olishda **“aniqlash – tekshirish – himoya qilish – javobgarlikka tortish”** tamoyiliga asoslangan kompleks yondashuvni shakllantirish maqsadga muvofiq.

Raqamli platformalarda ish beruvchilarni verifikatsiya qilish, aholining raqamli savodxonligini oshirish, shubhali vakansiyalarni monitoring qilish va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning raqamli imkoniyatlarini kengaytirish orqali odam savdosining zamonaviy shakllariga qarshi kurashish samaradorligini oshirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining **“Odam savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni**, 2020-yil 17-avgust, O‘RQ-633-son.
2. O'zbekiston Respublikasining **Jinoyat kodeksi**.
3. O'zbekiston Respublikasining **Jinoyat-protsessual kodeksi**.
4. Rustamboyev M.H. **O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat huquqi. Maxsus qism**. Toshkent.
5. Qurbonov D.R. **Shaxsning ozodligiga qarshi jinoyatlarning jinoyat-huquqiy tavsifi // Kriminologiya**. Toshkent davlat yuridik universiteti.
6. United Nations Office on Drugs and Crime. **Global Report on Trafficking in Persons 2024**. Vienna, 2024.
7. United Nations Office on Drugs and Crime. **Technology Facilitating Trafficking in Persons**. Vienna.
8. International Labour Organization. **Use of Digital Technology in the Recruitment of Migrant Workers**. Geneva.
9. International Labour Organization. **Promoting Fair and Ethical Recruitment in a Digital World**. Geneva.

